

TOMASZ DUKIEWICZ

Wydział Prawa i Administracji

Uniwersytet Opolski

Zagrożenie terroryzmem oraz aspekt militarny w jego zwalczaniu

Nikt nie jest terrorystą od urodzenia. Nikt nie staje się terrorystą z dnia na dzień. Dochodzi do tego w wyniku długotrwałego procesu przypominającego uprawę ziemi; dopiero gdy jest ona dobrze przygotowana, rzucone na nią ziarno terroryzmu może się przyjąć, wykiełkować i w pełni rozwinąć¹.

Jean Sasson

Trendy rozwoju różnych dziedzin bezpieczeństwa państwa są wynikiem ciągłej i permanentnej współpracy służb wchodzących w skład systemu bezpieczeństwa w wymiarach krajowym i międzynarodowym. Problematyka niniejszej publikacji dotyczy zagrożenia, które w XXI w. stanowi terroryzm. Wydarzenia z 11 września 2001 r. potwierdziły tezę podatności potęgi gospodarczej, jaką są niewątpliwie Stany Zjednoczone, na zagrożenia terroryzmem. Kolejne zamachy w Madrycie i Londynie uwydatniły potrzebę lepszych rozwiązań i narzędzi do walki z tym zjawiskiem i podkreśliły konieczność współpracy między krajami.

Metody walki z terroryzmem w sposób ciągły ulegają rozwojowi wskutek nowych trendów oraz sposobów prowadzenia działań przez terrorystów. Nikt dzisiaj nie odważy się stwierdzić, że wojna z terroryzmem zmierza do końca. Pewne rozwiązania uznawane za skuteczne dzisiaj mogą być nieaktualne jutro. Terroryzm jest zjawiskiem, które może zasadniczo wstrząsnąć każdym państwem, w tym również Polską. Ataki lub próby ataków, jakie miały miejsce w Europie lub gdziekolwiek indziej na świecie, są ostrzeżeniem dla tych państw, które jeszcze tego nie doświadczyły.

¹ J. Sasson, *Musiałam odejść. Wspomnienia żony i syna Osamy bin Ladena*, Kraków 2011, s. 13.

Strategia działań antyterrorystycznych Unii Europejskiej

Współcześnie każde państwo, organizacja czy naukowiec mogą przedstawić własną interpretację pojęcia terroryzmu. Zgodnie z oficjalną definicją ONZ, terroryzmem należy nazywać „wszelkie akty, metody i praktyki terrorystyczne [...] zwłaszcza te, które zagrażają międzynarodowemu pokojowi i bezpieczeństwu”². W ujęciu NATO za terroryzm uważa się „bezprawne użycie lub zagrożenie użyciem siły lub przemocy przeciwko jednostce lub własności w zamiarze wymuszenia lub zastraszenia rządów lub społeczeństw dla osiągnięcia celów politycznych, religijnych lub ideologicznych”³. W Polsce nie funkcjonuje oficjalna definicja terroryzmu, w Kodeksie karnym w art. 115 § 20 znajduje się jednak wyjaśnienie pojęcia przestępstwa o charakterze terrorystycznym. Zgodnie z ustawą jest to

czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności [...] popełniony w celu poważnego zastraszenia wielu osób, zmuszenia organu władzy publicznej Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa albo organu organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania określonych czynności, wywołania poważnych zakłóceń w ustroju lub gospodarce Rzeczypospolitej Polskiej, innego państwa lub organizacji międzynarodowej — a także groźba popełnienia takiego czynu⁴.

Zgodnie z podaną definicją należy uznać, że działalność terrorystyczna jest wykonywana w określonym celu, np. osłabienia państwa czy zmiany rządu. Ofiary zamachów to nie bezpośrednie cele, ale środki pośrednie, które mają umożliwić realizację tych założeń.

Zjawisko terroryzmu jest stale poddawane analizom i próbom interpretacji. Powstały setki definicji, a w każdej z nich powielają się elementy pozwalające wyodrębnić najważniejsze cechy tego zjawiska. Podstawą istnienia terroryzmu są więc następujące uwarunkowania⁵:

1) przemoc stosowana wszelkimi możliwymi sposobami oraz brak skrupułów w działaniu terrorystów, przemoc nie musi koniecznie wystąpić, wystarczy groźba jej użycia;

2) traktowanie ofiar zamachów, najczęściej to niewinni ludzie, cywile, jako instrument w osiągnięciu prawdziwego celu;

3) bezkarność terrorystów i brak strachu przed konsekwencjami swoich czynów;

4) rozszerzanie strachu, lęku, niepewności i szeroko pojętego terroru;

5) cele terrorystów wiążące się przede wszystkim z polityką i religią;

6) rozgłos i propagowanie poglądów terrorystów w oczach opinii publicznej, a tym samym informowanie o ideologiach i rekrutowanie do ugrupowań;

² *Ibidem*.

³ http://tbilisi.msz.gov.pl/pl/wspolpraca_dwustronna/polityka_zagraniczna/tbilisi_ge_a_32/ (dostęp: 10.11.2013).

⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. 1997 Nr 88, poz. 553).

⁵ T.R. Aleksandrowicz, *Terroryzm międzynarodowy*, Warszawa 2008; I. Pospiszyl, *Patologie społeczne*, Warszawa 2008.

7) sprawcy zazwyczaj pozostający w ukryciu i nieujawniający swojej tożsamości, nacisk położony na propagowanie przekonań;

8) permanentna przewaga terrorystów, związana z prawie całkowitym brakiem możliwości zapobiegania, unikania lub wyeliminowania działalności terrorystycznej;

9) ciągłość i planowość zamachów.

Aby uczynić Europę bezpieczniejszą, strategia działań antyterrorystycznych powinna być ukierunkowana na wzmocnienie współpracy w dziedzinie egzekwowania prawa, ochrony granic i ludności, zarządzania kryzysowego i współpracy sądowej w sprawach karnych. Ponadto, UE powinna opierać swoje działania na solidarności między państwami członkowskimi oraz w pełni korzystać z artykułu 222 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE).

Podstawą do formowania bezpieczeństwa wewnętrznego jest strategia bezpieczeństwa wewnętrznego UE przyjęta w 2010 r. Hiszpańskie przedstawicielstwo UE w ramach „Strategii bezpieczeństwa wewnętrznego — w kierunku europejskiego modelu bezpieczeństwa” określiło wyzwania dla UE w obszarze bezpieczeństwa i powołało komisję, aby zaprezentowała i określiła zakres środków niezbędnych do realizacji powyższej strategii. W 2010 r. przedstawiła ona przed parlamentem EU „Strategię bezpieczeństwa wewnętrznego EU” (SBW UE).

Bezpieczeństwo jest dla społeczeństwa UE jednym z najważniejszych filarów wspierających i wpływających na funkcjonowanie we wszystkich aspektach działalności człowieka. Strategia bezpieczeństwa wewnętrznego stała się kluczowym czynnikiem w zapewnieniu wysokiej jakości życia społeczeństwa europejskiego oraz ochrony infrastruktury krytycznej poprzez zapobieganie wspólnym zagrożeniom i ich rozwiązywaniu. Strategia ma umożliwić Europie reagowanie na wszystkich szczeblach, obejmując podmioty zarówno na poziomie UE, jak i lokalnym.

Główny cel SBW UE to zapoznanie opinii publicznej z istniejącymi instrumentami UE, które już prowadzą działania w celu zagwarantowania bezpieczeństwa i wolności obywateli UE. Wartością dodaną działań UE w tej dziedzinie jest zapewnienie dalszego rozwijania wspólnych wysiłków w celu eliminacji wspólnych zagrożeń za pomocą bardziej zintegrowanego podejścia w odniesieniu do przyczyn braku bezpieczeństwa, a nie tylko skutków. Istotną rolę odgrywa wzmocnienie oraz egzekwowanie prawa na płaszczyźnie współpracy sądowej. Dokument zwraca uwagę na najbardziej pilne wyzwania w zakresie bezpieczeństwa UE i jednocześnie wyznacza pięć celów strategicznych, których realizacja przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa do 2014 r.

Największe zagrożenia, które wpłyną na poziom bezpieczeństwa w najbliższych latach, to:

1. Zorganizowana przestępczość. Do głównych działań podejmowanych przez struktury bezpieczeństwa UE w obszarze zwalczania przestępczości należy zaliczyć:

— eliminowanie siatek, struktur międzynarodowych prowadzących działalność przestępczą;

— współpracę UE również z krajami spoza wspólnoty w celu identyfikacji i likwidacji międzynarodowych grup przestępczych;
— ochronę gospodarki przed przestępczością zorganizowaną;
— zmianę prawa, które pozwalałoby władzom państwowym na konfiskatę majątku uzyskanych przez działalność kryminalną.

2. Terroryzm. W celu eliminacji zagrożenia terroryzmem do zasadniczych zadań należy zapobieganie terroryzmowi i radykalizacji z werbowaniem włącznie. W ramach przeciwdziałania terroryzmowi działania UE powinny zostać podjęte w zakresie:

— zapobiegania dostępu terrorystów do środków finansowych i infrastruktury;
— ochrony infrastruktury transportowej UE oraz pomocy społeczności w zapobieganiu radykalizacji postaw i rekrutacji.

3. Cyberprzestępczość. Celem działań przeciw cyberprzestępczości jest podniesienie poziomu ochrony obywateli i przedsiębiorstw w cyberprzestrzeni. Unia Europejska powinna stworzyć lepsze warunki do funkcjonowania policji, prokuratury i sądów w celu zwalczania cyberprzestępczości. Należy zwrócić szczególną uwagę na szkolenia i zmiany przepisów w celu poprawy bezpieczeństwa w internecie. Nowe centrum europejskie powinno skupić ekspertów do analizowania i zapobiegania cyberprzestępczości. Sekcje Computer Emergency Response Network powinny być gotowe do eliminowania zagrożeń ataków cybernetycznych⁶.

Wyniki analizy zagrożenia terroryzmem w Unii Europejskiej

Terroryzm obok przestępczości zorganizowanej, ekstremizmu, konfliktów na tle religijnym, etnicznym i społecznym, integracji imigrantów w głównym nurcie społeczeństwa, gospodarczym, ekologicznym, przy uwzględnieniu ryzyka ekonomicznego, zajmuje obecnie jedno z zasadniczych miejsc w tworzeniu przeciwwagi dla bezpieczeństwa współczesnej Europy i świata.

Zagrożenie terroryzmem jako metodą wymuszania osiągnięcia politycznych celów lub innych, np. religijnych czy gospodarczych, utrzymuje się na wysokim poziomie. Walka z terroryzmem powinna być rozumiana w kontekście przeciwdziałania innym zagrożeniom bezpieczeństwa ze względu na ich synergię z terroryzmem. Oprócz niszczycielskich ataków w Londynie (12.07.2005 r.) i Madrycie (13.03.2004 r.) warto przypomnieć wiele innych incydentów, również tych, które zostały zneutralizowane już w fazie planowania (tab. 1).

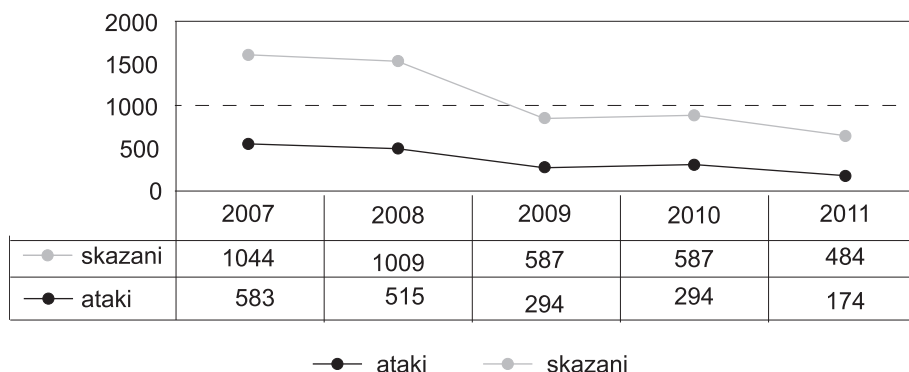
⁶ *The European Union Counter-Terrorism Strategy*, <http://register.consilium.eu.int/pdf/en/05/st14/st14469-re04.en05.pdf> (dostęp: 10.11.2013).

Tabela 1. Wybrane incydenty terrorystyczne w Europie w latach 2008–2012

Data	Incydent
2008	Maj — przygotowanie ataku na elektrownię atomową w Oskarshamn w Szwecji
	Wrzesień — atak na hotel Marriott w Islamabadzie, gdzie został zabity Ambasador Republiki Czech w Pakistanie
	Listopad — ataki terrorystyczne w Bombaju, w efekcie których zginęło 257 osób
2009	Kwiecień — policja w Egipcie ujawniła szkolenia zamachowców samobójców Hezbollah w celu ataków na obiekty turystyczne (Synaj)
	Sierpień — w Niemczech zostali aresztowani członkowie komórki terrorystycznej Sauerland, którzy planowali tam ataki na cele cywilne i wojskowe
	Wrzesień — w USA aresztowano grupę osób podejrzanych o planowanie ataku na transport publiczny w Nowym Jorku
	Październik — dwóch mężczyzn z USA zostało oskarżonych o planowanie ataków terrorystycznych w Danii, konkretnie na redakcję dziennika „Jyllands-Posten”
2010	Styczeń — Leden 2010: Somalijczyk powiązany z organizacją terrorystyczną ash-Shabaab próbował zabić duńskiego rysownika Kurta Westergaarda w jego domu w Danii
	Marzec — atak dwóch zamachowców samobójców w moskiewskim metrze, w którego wyniku zabito 40 i zraniono 100 osób
	Maj — obywatel USA pochodzenia pakistańskiego, Faizal Shahzad, powiązany z organizacją terrorystyczną pakistańskich talibów, próbował zdetonować bombę umieszczoną w samochodzie przy siedzibie „New York Times”
	Październik — atak bojowników Kaukazu na Parlament Czeczenii w Groznm
	Październik — planowany przez Al-Kaidę atak na Półwyspie Arabskim na samoloty transportowe lecące do USA. Ładunki wybuchowe ukryto w drukarkach
	Grudzień — zamachowiec samobójca zdetonował nałożony ładunek wybuchowy w Sztokholmie. Tylko dzięki złemu obchodzeniu się z materiałami wybuchowymi nie było ofiar, zginął tylko terrorysta
2011	Styczeń — zamachowiec samobójca zaatakował lotnisko Moskwa Domodedowo. W wyniku ataku zginęło 35 osób i 130 zostało rannych
	Marzec — kosowski muzułmanin zaatakował w Niemczech na lotnisku we Frankfurcie członków Sił Powietrznych USA, dwóch z nich zginęło
	Lipiec — norweski pravicowy ekstremista Anders Breivik zabił w Oslo i na wyspie Utoya 77 osób
	Październik — islamski ostrzał z broni strzeleckiej ambasady USA w Sarajewie
2012	Marzec — islamista Muhammed Merah we francuskich miastach Toulouse i Montauban w serii ataków zabił trzech francuskich żołnierzy i żydowskich cywilów, w tym dzieci
	Lipiec — zamach bombowy na izraelskich turystów na lotnisku w Burgas, w wyniku którego zginęło 7 osób

Źródło: opracowanie własne.

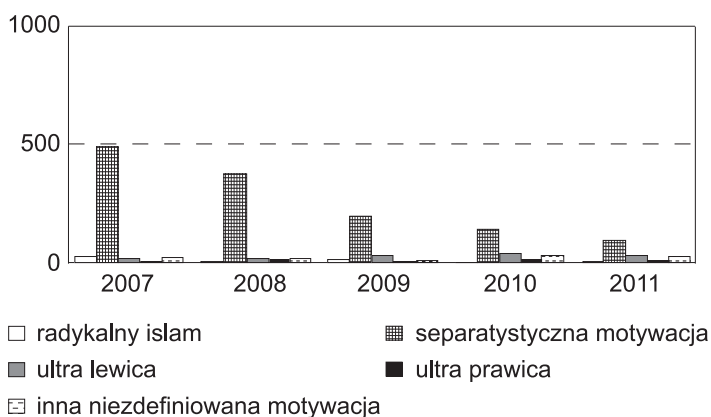
Najbardziej kompleksowe statystyki dotyczące zagrożenia terroryzmem w UE są ujmowane w raportach TE-SAT Europolu⁷.

Rys. 1. Liczba osób skazanych za działalność terrorystyczną w stosunku do liczby ataków terrorystycznych planowanych i zrealizowanych w UE w latach 2007–2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w raportach TE-SAT Europolu na stronach https://www.europol.europa.eu/latest_publications/37 (dostęp: 10.12.2013).

Z danych na rysunku 1 można wyciągnąć wnioski, że liczba ataków terrorystycznych na terytorium UE ma tendencję malejącą. Przedstawione wyniki nie uwzględniają poziomu zagrożenia terrorystycznego oraz skutków poszczególnych ataków.

Rys. 2. Liczba ataków terrorystycznych w odniesieniu do czynnika motywacji na terytorium UE w latach 2007–2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w raportach TE-SAT Europolu na stronach https://www.europol.europa.eu/latest_publications/37 (dostęp: 10.12.2013).

Na rysunku 2 wskazano, że większość przypadków jest utożsamiana z tzw. grupą „Separatystycznej Motywacji” powiązanej z rozwojem Kraju Basków,

⁷ https://www.europol.europa.eu/latest_publications/37 (dostęp: 10.12.2013).

Irlandii Północnej oraz Korsyki. W odniesieniu do łącznej liczby ataków terrorystycznych na terytorium UE odnotowano w ostatnim okresie spadek.

Tendencja spadkowa opisana na rysunkach 1 i 2 nie musi oznaczać poprawy sytuacji. Unia Europejska prowadzi działania zmierzające do ograniczenia zjawiska terroryzmu oraz pragnie wzmocnić swoją rolę w zapobieganiu oraz zarządzaniu różnymi kryzysami. Traktat Lizboński zawiera wiele zmian instytucjonalnych i funkcjonalnych, których realizacja powinna doprowadzić do usprawnienia bezpieczeństwa międzynarodowego.

Zmiana podejścia do walki z terroryzmem międzynarodowym

Na podstawie analiz i doświadczeń walki z terroryzmem nasuwają się pewne wnioski, które są kluczowe dla eliminowania zagrożeń. Działania antyterrorystyczne powinny być prowadzone na kilku płaszczyznach jednocześnie. Tylko wielopłaszczyznowa współpraca daje możliwość objęcia szerokim wachlarzem zarówno zapobiegania, jak i zwalczania skutków ataków terrorystycznych. Dlatego powinna się odbywać w sferach: politycznej, wywiadowczej, policyjnej i militarnej.

Rozważając płaszczyznę politycznej współpracy, należy stwierdzić, że mimo podejmowanych usilnych starań jedną z przeszkód, może najważniejszą, na drodze do skonstruowania skutecznych i wydajnych narzędzi zwalczania terroryzmu, jest możliwość stworzenia akceptowalnej przez wszystkie państwa definicji terroryzmu. Dzieje się tak głównie z tego powodu, że to państwa są jedynymi podmiotami działającymi na arenie międzynarodowej związanymi postanowieniami i sankcjami prawa międzynarodowego, np. funkcjonującego na arenie międzynarodowej prawa wojennego i prawa humanitarnego.

Zjawisko terroryzmu nabiera szczególnego znaczenia w Europie, gdzie demokratyczny wpływ społeczności na decyzje rządów jest bardzo duży i stwarza pokusę dla grup terrorystycznych chcących osiągnąć założone cele przy częstym zastosowaniu psychozy strachu. Takie założenie przyświeca ugrupowaniom anarchistycznym lub skrajnie lewicowym.

Płaszczyzna wywiadowcza należy do najskuteczniejszych platform działania w walce z terroryzmem polegających na niedopuszczeniu do ataku. Trzeba jednak uwzględnić fakt, że aby aktywność służb specjalnych była skuteczna, musi częściowo odbywać się w obszarze, który jest chroniony w demokratycznych społeczeństwach przed ingerencją państwa. Stąd bardzo ważnym elementem działalności tych służb są regulacje prawne, które porządkują wszystkie podejmowane przez nie działania. W obliczu zagrożenia terroryzmem pojawia się coraz więcej takich rozwiązań prawnych, które umożliwiają państwom skuteczniejszą walkę z tym zjawiskiem. W krajach europejskich należy do nich zaliczyć:

- prowadzenie dochodzeń wobec sympatyków organizacji międzynarodowych; prawo zasięgania informacji bankowych, w towarzystwach lotniczych, na pocztach i urzędach komunikacyjnych; kontrolowanie kont bankowych;
- wysyłanie listów gończych za potencjalnymi terrorystami;
- ułatwienie wprowadzenia zakazu działalności ugrupowań ekstremistycznych; zaostrzenie przepisów dotyczących przyjazdu i pobytu w tych krajach (np. w Niemczech, Wielkiej Brytanii, Hiszpanii);
- stosowanie urządzeń do lokalizowania i identyfikacji telefonów komórkowych, tzw. IMSI-Catche (w Niemczech), a w Hiszpanii możliwość zakładania podsłuchów rozmów telefonicznych;
- rozszerzenie uprawnień służb specjalnych, w tym kontrwywiadu wojskowego.

Działania zmierzające do poprawy skuteczności służb specjalnych podjęto również w Polsce. Należą do nich inicjatywy na płaszczyźnie legislacyjnej, zmierzające do wprowadzenia odpowiednich zmian w polskim prawie.

Współpraca pomiędzy służbami policyjnymi krajów prowadzących walkę z terroryzmem dotyczy zadań, które każda ze służb policyjnych realizuje również we własnym zakresie. Istotnym aspektem działań tych służb jest pozyskiwanie poufnych osobowych źródeł informacji wywodzących się z rozpoznanych struktur przestępczych lub mających z nimi stały kontakt, albo których kontakt podyktowany jest wykonywaniem zawodu (np. obsługa hoteli, schronisk, noclegowni, restauracji, agencji towarzyskich czy instruktorów tzw. szkół przetrwania). Bieżąca współpraca policji odbywa się także w zakresie wymiany informacji o przekroczeniu granic i migracji przez osoby podejrzewane o działalność terrorystyczną. Służby policyjne prowadzą także rozpoznanie środowisk wywodzących się z państw tzw. wysokiego ryzyka (Afganistan, Algieria, Egipt, Irak, Iran, Jordania, Liban, Libia, Pakistan, Palestyna, Sudan, Syria, państwa muzułmańskie byłej Wspólnoty Niepodległych Państw i Republiki Kaukaskie wchodzące w skład Federacji Rosyjskiej)⁸, celu i legalności ich pobytu oraz ich liczebności, prowadzonej działalności, finansowania i kontaktów z ugrupowaniami ekstremistycznymi. Służby policyjne krajów walczących z terroryzmem przekazują sobie informacje w wymienionym zakresie, na bieżąco aktualizują dane w banku informacji.

Analiza postaw organizacji międzynarodowych postrzeganych jako oddane idei ochronie praw człowieka w kontekście walki z terroryzmem może prowadzić do zaskakujących wniosków. Mianowicie OBWE i ONZ podchodzą do tej kwestii w sposób odmienny niż wiele osób wyrażających troskę o ochronę praw człowieka. Być może warto pamiętać o tym, że ochrona praw człowieka przysługuje wszystkim, a nie tylko pojmanym terrorystom.

⁸ K. Liedel, *Zwalczanie terroryzmu międzynarodowego w polskiej polityce bezpieczeństwa*, Warszawa 2010, s. 24–25.

Militarna płaszczyzna zwalczania terroryzmu jest najbardziej specyficzna spośród omawianych dotychczas. Należy zauważyć, że zasadniczo tylko jedna organizacja międzynarodowa (tj. NATO), kierowana impulsem jednego państwa, zdecydowała się na wdrożenie rozwiązań wojskowych w walce z terroryzmem. Nie stało się to bez przyczyny, ponieważ Sojusz Północnoatlantycki ma charakter wojskowy. Wspólną podstawą jego działań jest art. 5 Traktatu Północnoatlantyckiego⁹.

Podstawowymi aspektami operacji prowadzonych w ramach obrony przed terroryzmem są: antyterroryzm, zarządzanie kryzysowe po ataku terrorystycznym, kontrterroryzm i współpraca wojskowa. We wszystkich tych aspektach NATO kładzie nacisk na ochronę własnych sił przed wrogimi działaniami. Współpraca wojskowa NATO ma być prowadzona równolegle do działań dyplomatycznych, ekonomicznych, społecznych, prawnych i informatycznych. Wymaga to stopniowego harmonizowania procedur na poziomie władz cywilnych, policji, służb celnych i imigracyjnych, ministerstw finansów i spraw wewnętrznych, służb wywiadowczych i bezpieczeństwa.

Do pełnego zrozumienia militarnej płaszczyzny zwalczania terroryzmu warto podkreślić jej jeden istotny aspekt: nie ma ona wymiaru prewencyjnego w swojej istocie, ale jest zawsze działaniem *post factum*, a na dodatek realizowanym w skali, która bardzo utrudnia uczynienie go precyzyjnym. Dlatego nigdy nie będzie miała walorów prewencji i wyprzedzenia — najważniejszych cech działań prowadzonych na płaszczyznach policyjnej i wywiadowczej.

Należy pamiętać o tym, że w dalekiej perspektywie skuteczność stosowania nowych narzędzi w walce z terroryzmem zależy od działań na płaszczyźnie politycznej. Aby mogło dojść do rozmów (negocjacji) na płaszczyźnie politycznej, niezbędna jest jednak ich ochrona na poziomach policyjnym i wywiadowczym. Stąd istotne, aby odpowiednie służby dysponowały skutecznymi narzędziami prawnymi, technicznymi i zasobami osobowymi, nie tylko do zwalczania terroryzmu na bieżąco.

Przemiany polityczne, społeczne i militarne, które dokonały się w Europie i na świecie po zakończeniu zimnej wojny, spowodowały, że zmieniły się czynniki zagrożające międzynarodowemu pokojowi i bezpieczeństwu. Prawdopodobieństwo wybuchu konfliktu na skalę globalną jest obecnie znikome. W tym miejscu pojawiły się jednak nowe zagrożenia, w postaci nacjonalizmów, fundamentalizmów

⁹ Artykuł 5 Traktatu stanowi, że „Strony zgadzają się, że zbrojna napaść na jedno lub kilka z nich w Europie lub Ameryce Północnej będzie uważana za napaść przeciwko nim wszystkim; wskutek tego zgadzają się one na to, że jeśli taka zbrojna napaść nastąpi, każde z nich, w wykonaniu prawa do indywidualnej lub zbiorowej samoobrony, uznanego w artykule 51 Karty Narodów Zjednoczonych, udzieli pomocy Stronie lub Stronom tak napadniętym, podejmując natychmiast indywidualnie i w porozumieniu z innymi Stronami taką akcję, jaką uzna za konieczną, nie wyłączając użycia siły zbrojnej, w celu przywrócenia i utrzymania bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego”. S. Bieleń, *Prawo w stosunkach międzynarodowych, Wybór dokumentów*, Warszawa 1998, s. 271.

religijnych czy konfliktów narodowościowych. W takiej sytuacji zaistniała konieczność zweryfikowania poglądów na przygotowanie i użycie sił militarnych do celów pokojowych. Współcześnie siłom pokojowym przychodzi realizować swoje zadania w konfliktach wewnętrzpaństwowych, w których występują liczne strony i ich frakcje, a oprócz regularnych sił zbrojnych różne grupy paramilitarne niepozostające pod kontrolą oficjalnych władz, wobec czego trudno przewidywalne. Sposób prowadzenia działań zbrojnych odbiega od typowych operacji wojskowych, a ich celem często jest ludność cywilna, brani są zakładnicy i dokonuje się czystek etnicznych. Akty ludobójstwa i powszechne łamanie praw człowieka powodują masowe przemieszczenia ludności. Taki specyficzny charakter współczesnych konfliktów spowodował, że rozszerzone zostały funkcje operacji pokojowych¹⁰.

Polskie Siły Zbrojne zostały zaangażowane do walki z terroryzmem po wydarzeniach z 11 września 2001 r. Wcześniejsza misja w Iraku i obecna misja w Afganistanie należą do najtrudniejszych wyzwań, które realizują Siły Zbrojne RP. Początki realizacji zadań w ramach sojuszu NATO były bardzo trudne i bezpośrednio wpływały na transformację armii. Zadania w ramach walki z terroryzmem zostały ujęte w dokumentach NATO, gdzie zaplanowano wzmocnienie działań antyterrorystycznych poprzez:

- 1) wzmocnianie działań antyterrorystycznych:
 - ochronę wojsk,
 - wymianę informacji wywiadowczych,
 - wspólne standardy w zakresie ostrzegania i procedur obronnych,
 - wsparcie w ochronie przestrzeni powietrznej i morskiej,
 - wsparcie ewakuacji obywateli z rejonów zagrożeń;
- 2) opanowywanie skutków ataków terrorystycznych:
 - wsparcie, planowanie i pomoc w tworzeniu sił reagowania,
 - prowadzenie sojuszniczego wykazu środków szybkiego reagowania dostępnych w NATO,
 - treningi i szkolenia;
- 3) kontrterroryzm:
 - operacje połączone, operacje informacyjne i psychologiczne,
 - NATO w roli podmiotu wiodącego,
 - NATO jako organizacja wspierająca (dla UE lub innych podmiotów).

Realizacja powyższych zadań może być skuteczna, gdy struktury bezpieczeństwa mają odpowiednie instrumenty prawne, środki wyposażenia oraz właściwe przygotowanie. Do realizacji zadań związanych z walką z terroryzmem w ramach Sił Zbrojnych RP przeznaczone są wojska specjalne. Należy wspomnieć, że obecnie zadania są realizowane poza granicami kraju. Największe doświadczenie żołnierze zdobywają, realizując zadania w Afganistanie. Ta trudna ze względu na uwarunkowania geopolityczne misja wnosi wiele zmian w podejściu wojskowych do zwalczania terroryzmu i niesie pomoc lokalnej społeczności. Najwięcej

¹⁰ T. Dukiewicz, *Operacje stabilizacyjne i wsparcia pokoju*, Wrocław 2010, s. 6.

problemów w realizacji zadań mandatowych stwarzają patrole i konwoje, które są narażone na ataki rebeliantów (terrorystów).

Wojska specjalne w działaniach antyterrorystycznych mogą wykonywać wiele różnorodnych zadań. Ze względu na ich wyszkolenie i wyposażenie priorytetowymi są jednak następujące:

- uwalnianie zakładników,
- likwidacja organizacji i grup terrorystycznych,
- niszczenie terrorystycznej infrastruktury,
- ochrona obiektów i osób,
- odzyskiwanie niebezpiecznych materiałów od organizacji terrorystycznych.

Zagrożenia, które napotykać żołnierze NATO podczas realizacji zadań mandatowych, można zdefiniować na podstawie analiz związanych z częstotliwością prowadzonych przez terrorystów ataków na różne obiekty. Przeważnie ich cele są:

1) militarne:

- umundurowani żołnierze,
- pojazdy wojskowe (patrole),
- jednostki wojskowe,
- punkty kontrolne,
- oficerowie/misje łącznikowe;

2) wspólnota międzynarodowa: ambasady itd.;

3) krajowi i lokalni liderzy, przedstawiciele administracji rządowej, cywile w miejscach publicznych.

Terrorystycy wypracowali różne metody atakowania celów zarówno w Iraku, jak i w Afganistanie. Często są one podobne i udoskonalone o nowsze technologie lub taktykę działania. Do przeprowadzania zamachów terrorystycznych na budynki, w których usytuowane są jednostki wojska i policji lub siedziby organizacji międzynarodowych, wykorzystywane są następujące metody:

— przedostanie się terrorystów samobójców samochodem przez system zaopór i innych zabezpieczeń oraz zdetonowanie materiałów wybuchowych możliwie jak najbliżej obiektu;

— zdetonowanie samochodu pułapki przypominającego pojazd używany przez wojsko, policję lub organizację międzynarodową pod wybranym budynkiem lub obok grupy osób cywilnych;

— zdetonowanie ładunku wybuchowego ukrytego w pomieszczeniach lub ścianach budynków, gdzie ma się odbyć wizyta ważnych osób (VIP), na które planowany jest atak;

— ostrzał budynków z granatników z zamiarem zniszczenia niektórych jego pomieszczeń.

Terrorystyci dokonują zamachów na żołnierzy lub policjantów przebywających w chronionych budynkach z wykorzystaniem:

— zamachowców samobójców, którzy pod pretekstem załatwiania spraw urzędowych kierowani są do miejsc zajmowanych przez wojska koalicyjne;

— przedmiotów z ukrytymi ładunkami wybuchowymi do zdalnego lub przypadkowego zdetonowania w wybranych budynkach i pomieszczeniach;

— snajperów zajmujących stanowiska w dużej odległości od celu ataków.

Ataki na otwartym terenie są przeprowadzane następującymi metodami:

— ostrzał celów z moździerzy, często zamontowanych na samochodach, co pozwala na szybką ucieczkę z miejsca ataku i zmianę stanowiska ogniowego, umożliwiającą zaatakowanie grup pościgowych;

— zdalne detonowanie ładunków wybuchowych w celu niszczenia przejeżdżających pojazdów wojskowych i ich załóg; ładunki najczęściej umieszczane są wzdłuż tras przejazdowych;

— odpalenie pocisków raketowych w kierunku pojazdów będących w ruchu z samochodów poruszających się równoległe do atakowanego celu;

— ostrzał z broni maszynowej pojazdów zmuszonych do ograniczenia prędkości przez naturalne lub sztuczne przeszkody drogowe.

Wymienione metody ataków terrorystycznych na siły sojuszu NATO są przez terrorystów stosowane najczęściej, ale należy brać pod uwagę, że występują jeszcze inne, które nie zostały wymienione.

Podsumowanie

Rozpatrywanie systemów bezpieczeństwa i opracowywanie strategii walki z terroryzmem, realizowanych w ramach określonych systemów jest czynnością wymagającą odpowiedniej znajomości ich cech oraz warunków, w których dany system funkcjonuje bądź będzie funkcjonował. Konstruowanie właściwych strategii staje się więc warunkiem usprawnienia funkcjonowania systemów bezpieczeństwa i równie ważną częścią tworzenia ich struktury, niezależnie od określonych dla nich celów i zadań. Zgromadzone doświadczenia (Irak czy obecnie Afganistan) wskazują, że w działaniach antyterrorystycznych kluczem do zwycięstwa jest przede wszystkim przewaga informacyjna oraz odpowiednie przygotowanie służb bezpieczeństwa. Przewagę tę da się uzyskać dzięki dysponowaniu dobrze przygotowanymi merytorycznie i wyposażonymi technicznie zespołami specjalistycznymi, pododdziałami antyterrorystycznymi (służbami bezpieczeństwa). Wiarygodna informacja, wykorzystana w odpowiednim czasie i w określony sposób pozwoli uniknąć skutków ataków terrorystycznych i podniesie poziom bezpieczeństwa społeczeństwa. Strategia walki z terroryzmem powinna skutecznie eliminować możliwość powstania zagrożenia terroryzmem w otaczającym nas środowisku życia społecznego.

Bibliografia

- Bezpieczeństwo personalne a bezpieczeństwo strukturalne państwa*, red. T. Grabińska, H. Spustek, Wrocław 2013.
- Dukiewicz T., *Information Used by Military Coalition Groups for Minimalize Terrorism Threat*, międzynarodowa konferencja, Brno 29–30.10.2008, Taktika 2008.
- Liedel K., *Zwalczanie terroryzmu międzynarodowego w polskiej polityce bezpieczeństwa*, Warszawa 2010.
- Żuber M., *Katastrofy naturalne i cywilizacyjne. Terroryzm współczesny aspekty polityczne społeczne i ekonomiczne*, Wrocław 2006.

Źródła internetowe

- https://www.europol.europa.eu/latest_publications/37.
- The European Union Counter-Terrorism Strategy*, <http://register.consilium.eu.int/pdf/en/05/st14/st14469-re04.en05.pdf> (dostęp: 10.12.2013).

TERRORIST THREATS AND THE MILITARY ASPECT IN COMBATING THEM

Summary

In his article the author examines the problem of terrorist threats. Terrorism, playing an important role in the military environment, increasingly becomes the main threat in any conflict, influencing the functioning of the state. The methods of combating terrorism employed by NATO forces and the EU security system add another dimension to military operations. Experience (from Iraq or Afghanistan) indicates that in combating terrorism the key to victory lies primarily in intelligence information exchange as well as new operational techniques and procedures. Methods of fighting terrorism constantly evolve as a result of new trends and ways of operating used by terrorists.

Keywords: terrorism, international security, security threats, security environment, special forces, North Atlantic Treaty Organization.

Tomasz Dukiewicz
e-mail: tomduki@wp.pl